

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta
Ta Ellēnisti Heuriskomena**

Origenes

Rothomagi, 1668

In Ieremiam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19358

ptura locos libr. 3. *ἄξι ἀρχῶν*, cap. 1. & libr. 7. in Epistol. ad Rom. sed sententia dissimili; illic enim ad boni operis susceptionem sufficere sibi liberum voluntatis arbitrium, ad ejusdem perfectionem divine gratiæ auxilium requiri statuit; qui fuit error Semipelagianorum; hic vero ad comparandam virtutem, eandemque retinendam gratiæ subsidio utrobique opus esse docet. Vnde adducor ad suspicandum has Origenis disputationes à Rufino interprete fuisse Pelagianismi aura afflatas, quo ipse fuerat infectus. Quanquam non negamus nimis strictim gratiæ vires ab ipso quoque Origene fuisse refectas, imo fusc id ostendimus in Origenianis.

P. 49. *ἢ ἐν περὶ ἱερμίου*] Vel Origenem librarium oscitantia corrumpit, vel sua sefellit memoria; cum Ieremiam pro Michæa nobis exhibuit.

P. 50. *ἢ ἐπεροδῆσαν ψυχῆς*] Vertere: *Hæreticorum animos*, nam significationem vocabuli hujus, *ἐπεροδῆσαν*, non satis exprimit illud, *disfentientium*.

P. 51. *ἰλασαίῃ*] Epiphanius Har. 19. cap. 1. & Har. 30. cap. 1. Augustinus de Hæref. Theodoretus, alij.

ἦτοι ὃ ἐν τῷ ἀρησῶντι, &c.] Epiphanius Har. 19. cap. 1. *ἰποκεταί ἢ ἡ διδάσκῃ, φήσας μὴ εἶναι ἀμύρτιας, εἰ καὶ ἀδελφῶν εἰδωλὰ πωροκωήσασα κρησθὲ ἐστάντ' ὁ δισμῆς, ἰὰν μόνον ἐν τῇ συνάδῃ μὴ πωροκωήσῃ, καὶ εἰ πὶ δὲ ἀδύλογορησῃ ἐν σώματι, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ μὴ. Quos etiam simulatores esse docuit; cum ullum negaret esse crimen, si quis persecutionis tempore idola veneretur, dummodo minime id ex animo faciat; aut si quid ore tenuit, non item animo profiteatur. Eadem fuit Basilidis doctrina, ut est apud Origenem Homil. 3. in Ezech. & Tract. 28. ac 29. in Matth. Idem seisciebant Priscillianista, uti scriptum reliquit Augustinus, lib. De Hæresib. & alibi, eosque S. Petri exemplo confutavit, qui quamvis Christum ore tenuit, non etiam corde negasset, graniter tamen peccavit, peccatumque amara poenitentia emendavit.*

καὶ εἰβλον πῶς φέρων. &c.] Qui tamen is fortasse erat quem ab Elxæo ipso Elcesaitarum antesignano lucubratum fuisse tradit Epiphanius Har. 19. cap. 1. his verbis: *συνεργησατο ἢ εἰδὲ ἐβελίον δῆθεν καὶ πωροκωήσας, ἢ ὡς καὶ ἐν δὲτον σοφίας. Librum quendam velut Prophetico spiritu afflatus edidit, divina scilicet sapientia plenum.*

IN CANT. CANTICORVM.

P. 52. *ἐκ τῷ ἑ' τόμῳ, &c.*] Sequens fragmentum aliquantisper deformatum reperias in Ho-

milia secunda ex illis quatuor, quæ cum Prologo in Editione Latina Origenis reperiantur.

ὁλικὸς γὰρ πε] ὁλικὸς apud Christianos auctores eum significat, cujus animus curis terrenis implicatus, & humi afflictus ad coelestia numquam se erigit.

πῆλα φίλ' ὁ τυχεύων] *Amica luto sui.* Horat.

IN IEREMIAM.

πρωτὸν αὐτῷ τὸ πωροκωήσασθαι] Vertere: *pre-* P. 53. *dicat ei quod sibi propositum est.*

ἐπὶ φέρεσιν ἡμεῶν καὶ, &c.] Ita LXX. & Arabs: at Ebræa, & Ionathan, & Syrus, & Vulgata habent, *quadragesima*, quæ secutus est Hieronymus in suis ad Ionam Commentarijs.

εἶτα ὁ ἐπιζητῶν, ἰὰν μὴ πωροκωήσῃ τῇ ἀναγωγῇ, καὶ ὁ ἐπιζητῶν τὸ βέλγημα] Negativam particulam non agnoscit Hieronymus, & sic legit: *ἰὰν πωροκωήσῃ τῇ ἀναγωγῇ, καὶ ὁ ἐπιζητῶν, optime, sic enim in fine periochæ hujus: ἰὰν πωροκωήσῃ τῇ ἀναγωγῇ. Legendum quoque in Hieronymo: dicere potest, non, discere.*

ἀβραάμ πωροκωήσας, &c.] Quin & Adamo P. 55. ipsi locum inter Prophetas tribuit Origenes Commentar. in Cantic. Inter Prophetas autem numeratur & Adam, quia magnum mysterium prophetavit in Christo & in Ecclesia, dicens: *Propter hoc relinquet homo patrem suum & matrem suam, & adherbit uxori suæ, & erunt ambo in carne una. Evidenter enim de his dictis eius dicit Apostolus, quia mysterium hoc magnum sit; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.*

καὶ τὰ φῶλα τὰ ἐν ταῖς ψυχῆς,] Hierony. P. 56. *mum: per varia delicta: legerat: καὶ τὰ φῶλα. καὶ ἂν ταυχεύοις contractum vel Corderio, vel librario fraudi fuit.*

ἐγὼ γὰρ τὰ δεικνύοντα καὶ κρείττονα] Hic la- P. 58. *psus est Hieronymus: Scit enim ab his differentias, scit meliora, scit Dominus eos qui ejus sunt. Vertere: Novit enim prestantiora & meliora.*

ὁ γὰρ με λαλεῖν ἀνθρώποις, &c.] Hic valde luxata erat Hieronymi scriptura: *Scio quædam isto sermone mortali vitæ eloqui terrestribus, &c. quæ restitimus. In sequentibus: ἐγὼ δεικνύοντα σου τὰ θεῶ, καὶ εἰμὶ σου τὸ θεῶ, eradendum videtur duplex illud τὰ θεῶ, ut pote peregrinum, quodque Hieronymus non agnoscit.*

πῶς λαλεῖ π. οὐκ ὀπίσσω λαλεῖν;] Et Hic- P. 59. *ronymus, & sententia ipsa reclamant huic lectioni; lege: ὀπίσσω λαλεῖν.*

Ἐ εἶπα, ὁ ὦν, &c.] Hieronym. *Et dixi: Qui P. 60. es. At in sua Ieremiæ interpretatione: Et dixi. A, a, a, Domine Deus. Hic nempe LXX, istic Ebraica secutus est. Corderius autem: Et dixi, O es. Ita quidem vertere de-*

berith : ita & in Berich, & in Guaisilo : ita & R. Ionā. Vnde dubitandum minime est, quin cum παρ, herbam, reddiderunt LXX. Saponariam herbam intellexerint ; quam cum propria voce appellare non possent, generali, τὰς, nuncuparunt; ut pote cuius in detergendis vestibus tritissimus esset & notissimus usus, dubioque locum non relinqueret. Theodoretus in hunc locum : παρ, τὰ δαο γης φουδρα ρουματα ονομαζει. Herbam appellat, que detergendi vi predicta e terra proveniunt. Porro ex τὰς factum est Rabbinicū, τῆς, quod Rubiam tinctorum significat. Vsurparunt quoque Arabes: Græci reddunt, ἐρυθροδανον. Hinc Philo in libro, τις ο τῆς θείων κληρονομια: φουα ἡ ἐρυθρον ἐρυθροδανον. Origenes Homil. 2. in Exod. Phua, que apud nos Rubens vel Verecunda dici potest. Hieronymus De Nom. Ebr. in Exod. Fua, rubram.

P. 66. τὰς νῦν δεικνω τον λόγον, ἐν πινδουα η ἀγία & πνει] Post hæc verba, ista per Typographum incuriam ommissa sunt : ἡ δὲ τὸν αὐτὸν ἐν πινδουα η ἀγία κὲ πνει, sine quibus sensus constare non potest. Contrarium porro docet Origenes Homil. 24. in Luc. eos nimirum duntaxat igneo flumine à Christo baptizatum iri, qui aqua & spiritu fuerint baptizati, & purgatione eguerint. At Homil. 6. in Exod. & Homil. 25. in Num. & Hom. 3. in Psal. 36. unumquemque igne purgandum pronuntiat, ut à nobis futius in Origenianis explicatur.

P. 67. εἰ γὰρ πᾶσιν ἀεὶ οσα ἱερως ἐστὶ, κὲ πᾶσιν ἀεὶ ἔστιν ἡ γῆ κερσοσωμένη] Verba hæc in Editione Ghislerij per incuriam pratermissa sunt.

P. 70. τον δαο τὸν ἰσραηλ, κὲ τον δαο τὸν ἰδδα] Hieronymus : Si intellexisti duos populos, Israel, & Gentium : sententiam retulit, à verbis discessit. Origenes paulo inferius : οσα ὑμεις ἰδδα, ἰδδα ἡ γῆ τον σαρπηα & ἰδδα φυλλῆς ἀνα πιλαντα & Homil. 9. ἀνδρες ἰδδα ἡμεις ἰσραηλ & τον ρεϊσο. κερσοθλον γὰρ ἔστι οσα ἀνα πιλαν ο κυρα & ἡμεις & Homil. 16. ἀλλ' ἐστὶ ἰδδα. ος πολλὰ κίς ἰδδα οσα. ἰδδα ἱεροτικὸς λεγομενον τον ρεϊσο, κὲ ποτε ἀμφοτε ἰδδα ἡμεις ἔστι, τῆς πιστευοτων ἔστι τον ρεϊσον τον ον φυλλῆς ἰδδα.

P. 72. τοι σλησεν κὲ λιθινου] Ita emendo, vel sic, τοι λιθινου, cum præ se ferat editio Corderiana, τοι σληθινου.

P. 75. ὅτι ἡμετε' ἡ πολλὰ] Ita & Cod. Vaticanus. Lege : ὅτι ἡμετε' πολλὰ.

P. 76. ἰσου δαοι ἡμεις, &c.] Ghislerius legit : οἱ δὲ ἡμεις ἰσομεθα σοι : ita & Complutenses, & Syrus. Sixtina Editio habet : ἰσὶ δαοι ἡμεις, quod secum est Arabs.

P. 77. ἀεὶ πνοι κερσοθλον ἡσασ] Codex Vaticanus habet : ἀεὶ πνοι ἡσασ. legendum coniecit Ghislerius : ἀεὶ πνοι, ὅτι ἡσασ.

ἡσασ κερσοθλον οἱ ἡσασ κερσοθλον] Frustra hunc locum sollicitat Ghislerius, & legendum putat : ἡσασ κερσοθλον οἱ ἡσασ κερσοθλον.

πε, locus enim sanus est & integer. οσωνδὲ ἀρχον] Verte : nedum pudore affi. P. 79. ciuntur.

Ἐστὶ τὰ ἀλλοθια ποτι, &c.] Ita & Vatic. Cod. Legendum coniecit Ghisler. ἔστι τὰ τὰ ἀλλοθια. Malim : τὰ τὰ ἀλλοθια πῶς τὸν χυλοστοτα αὐτὸ, ἰδδα ἡμεις αὐτὸ.

ἡμεις ἡ ἀπειν ποιειν, &c.] Cod. Vatic. ἡμεις P. 80. ἡ εἰη ποιειν. ibi Ghislerius : μὴ supplendam patet ex re ipsa ; & habetur in fragmento hujus Homilie ; quod est in Catena Græca Vaticana.

κὲ ἡχ οἶον ὁ θεος] Ita Cod. Vat. At Ghisler. P. 81. rarius legit : κὲ ἡχ ὁ θεος.

οσε ἡν ἀπισταν, &c.] Ita Vatic. Cod. P. 83. Ghisler. οσε τὴν ἀπισταν.

ἀμφοτε μὲν ;] Videntur hæc legenda contra interrogationem.

μὲν μὲν τῆς οσα, &c.] Homilia nem. P. 84. pe quarta : οσα ὑμεις ἰδδα, ἰδδα ἡ γῆ τον σαρπηα & ἰδδα φυλλῆς ἀνα πιλαντα.

ἀλλὰ κὲ ἀλλοι πολλοι τῆς ἀρχοντων] Hæc P. 85. cum sequentibus in Vaticano Cod. cohererebant ; qua ita distinguebatur Ghislerius : ος οἱ τῆς ἀρχοντων εἰδαοις ἱερεϊς, &c. Lego : ἀλλὰ & ἀλλοι πολλοι τῆς ἀρχοντων εἰδαοις οἱ ἱερεϊς ἀπειν ποιειν. Præter Iudæos multis circumcisis in usu fuit, Ægyptiis nimirum, Colchis, Æthiopicibus, Phœnicibus, Syris, Arabibus, & Troglodytis, uti scribunt Herodotus, Diodorus, Ambrosius, Hieronymus, & alij. Americanos quoque nonnullos Iucatanae provinciae præputianis ponere memoriae prodidit Petrus Martyr, Dec. 4. cap. 1. De Ægyptiis, finitimisque Gentibus insignis est apud hunc ipsum Ieremiam locus cap. 9. v. 25, 26. Item apud Origenem nostrum, lib. 1. & 5. contra Celf. De ipsorum vero Sacerdotibus apertius idem testificatus est lib. 2. in Epist. ad Rom. Nam apud Ægyptios qui in superstitionibus vestris & virtuosissimi habentur, & eruditissimi, à quibus prope omnes reliqui ritum sacrorum & ceremonias mutuati sunt ; apud hos, inquam, nullus aut Geometriae studebat, aut Astronomie, que apud illos præcipua ducitur, illius certe Astrologia & Geneseos, qua nihil æquius putant, secreta rimabatur, nisi circumcissione suscepta. Sacerdos apud eos, Aruspex, aut quoramlibet sacrorum minister, vel, ut illi appellant, Propheta omnis circumcisis est. Literas quoque sacerdotiales veterum Ægyptiorum, quas Hieroglyphicas appellant, nemo discabat, nisi circumcisis. Omnis Hierophantes, omnis vates, omnis celi, ut putant, infernique mystes, & conscius apud eos esse non creditur, nisi fuerit circumcisis. Horus Apollo de Cynocephalo : ἡσασ δὲ ἀπειν ποιειν, ἡν κὲ οἱ ἱερεϊς ἔδωκεν οσα ἀπειν ποιειν. Nascitur autem circumcisis, quam circumcissionem studiose observant Sacerdotes. Sed legibus demum, solis Iudæis circumcissionis facultas concessa est, reliquis adempta, l. 11. π. 1. Ad legem Corneliam De ficariis

& veneficis. Qui hunc morem ab Abrahamo Ebraos, à Deo Abrahamum accepisse vel nesciebant, vel non credebant, varia de eo fabulati sunt. Horatii Scholiastes à Moyse propagatam hanc consuetudinem scripsit: *Pellicula*, inquit, *immixti sunt, quia Moses Rex Iudaorum, ceteris legibus regitur, negligentia medicinali (lego, medici talis) effectus, & ne solus esset novavilis, omnes circumcidi voluit.* Herodotus Colchos, Ægyptios, & Æthiopes hanc secandi præputij consuetudinem *ἀπ' ἀρχῆς* servasse scribit, eamque ex Ægypto in Phœniciam & Syriam vel ipsis Phœnicibus & Syris fatentibus profufluxisse: indidemque Abrahamum eam in suos transfuisse nonnulli crediderunt. Strabo quoque Iudæos Ægyptiis & originem suam & circumcissionis ritum debere prodit lib. 17. idemque hoc scripsisse Celsum tradit Origenes. Alij circumcissionem tot gentium usu celebratam, civili ritu ac politico primum introductam putant, ad præcavendam scilicet lepræ lucem, quæ è fordibus sub præputio succrescentibus oriri solet; at à Deo nihilominus Abrahamo traditam, ut quod aliis morbi antidotum, illi, ipsiusque posteris morbi antidotum simul, & divini fœderis signum esset: ita non circumcissionem solum, sed pleraque Moysis præcepta sanitatis præscriptis accommodata esse. Ego vero circumcissionis mandatum à Deo primum Abrahamum, ab Abrahamo, ipsiusque nepotibus reliquis gentes accepisse opinor: & ab Ismaële quidem, & Ceturæ filiis Arabes, vicinosque populos; inde Troglodytas, Arabicam gentem; ab Arabibus quoque, vel ipsis etiam Israëlitis Ægyptiis & Æthiopes; ab Ægyptiis Colchos, quos circumcissionem suam tanquam Ægyptiacæ originis argumentum proferre tradit Diodorus lib. 1. Ab ipso Moyse circumcissionem accepisse Æthiopes testatur Artapanus. Sed Chufitas apud quos uxorem duxit, habuit pro Æthiopibus, cum essent Arabes Madianita. Colchos tum ritu hoc imbutos fuisse videtur existimasse Scaliger, cum Israëlitas Salmanasar Samaria depulsos in alias regiones deportavit; proptereaque quod Cytæam Colchidis urbem eos transfulerit, inde Cuthaos dictos fuisse vult quos in eorum locum circa Samariam collocavit. Quæ, si vera loqui fas est, tanto viro parum digna sunt: sic enim habetur 4. Reg. 17. *Translati sunt de terra sua in Assyrios, usque in diem hanc. Adduxit autem Rex Assyriorum de Babylone, & de Cutha, & de Avah, & de Emath, & de Sepharvaim: & collocavit eos in civitatibus Samarie pro filiis Israël.* Vides alio traductos Israëlitas; in Assyriam nimirum; Cuthaos aliunde accersitos, nempe è Babylonia, & è Cutha. Præterea

ut Cutham deportatos fateremur Israëlitas; quid Cuthæ commune, cum Cytæa Colchidis urbe? Iosephus Cutham esse scribit Persidis regionem. Eadem nempe illa est ac Susis, seu Cissia, quæ *ῥω* in Sacris Litteris dicitur: Chaldaei *ῥω* appellant. Vana ergo illa sunt Scaligeri conjectura, neque ex hac Israëlitarum deportatione ad Colchos manavit circumcissionis ritus, quem ab Ægyptiis Colchos, ut diximus, hausisse Diodorus prodidit.

εἰ γὰρ καρδία ὄρει ἰχθυόσῃ, &c.] Origenes P. 86. in Iohann. Tom. 2. *ἡ καρδία ἡ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναστρέφεται, ὡς ἡ καρδία τῆς ἰχθύος ἀναστρέφεται ἐν τῇ θαλάσσῃ, &c.]* Sen-P. 92. Hoc vero Peripatericorum est dogma, quod amplexos quoque fuisse Stoicos discimus ex Laërtio in Zenone.

εἶπομεν ἀπὸ τοῦ τῶν τοῦ θεοῦ διδασκαλῶν] Le-P. 90. gebat Corderius: τὰ διδασκαλῶν.

ἢ ποῦ μή ποτε ἴσται, μὴ ἢ ἔσονται, &c.] Sen-P. 92. sus est: Quemadmodum populus Israëliticus nondum peccandi finem fecit, sed aliquando tandem faciet; ita nec eius supplicio ac pœnis modum mors imponet, sed tempus illud quo Gentium plenitudo adveniet. Sic enim sentiebat Origenes, ut sexcentis locis demonstrare est.

ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ ἀλλοθῆα ἐκ τῆς γῆς τῆς ἁγίας, ἄλλοθῆοις, &c.] Consentit Codex Vaticanus. Ghislerius *παράλογον* putat τὰ ἀλλοθῆα. Corderius videtur legisse: *ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ ἀλλοθῆα ἐκ τῆς γῆς ἁγίας ἐποιήσαν, ἀλλοθῆοις ἑσονται ἕως αἰῶνος.* veris enim: *nam illi quidem aliena in terra sancta fecerunt, alienos adorarunt.* Existimet Lector utra potior sit emendatio.

ἀλλοθῆον δ' ἢ εἶπεν, &c.] Basilidem, Valentinum, & Marcionem notat.

ἰστῆρται (αὐτῶν) ἢ ἐκ πολλῶν παύλων] Ita legit P. 98. Hieronymus; at Corderius, *ἰστῆρται*, eius editio habebat, *ἰστῆρται*.

ἢς γὰρ ὄρει ὁ λόγος ὁ ἰσχυρῶς, &c.] Origenes Tom. 2. in Iohann. *ἡ ἰσχυρία τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐστὶν ὁ λόγος ἀναγκαζομένων ἡγοροῦντων ἑαυτοὺς πᾶσι, οἷον, ἡ ζωὴ ἐστὶν ἡ ἀληθινή, ἡ ζωὴ ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ λόγος ὁ ἰσχυρῶς ὁ ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς, &c.*

ἰσχυρῶς οἱ ἀσθενέστεροι ἢ δεύοντα, &c.] Marcionistas hic quoque attingit Origenes, cum quibus semper ad præliandum compositus est.

ἢ λόγος] ἑαυτοὺς ἰσχυρῶς] ἢ illud in Hieronymo non comparet, & plane adulterinum est.

ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς ἢ τὰς ἀδελφὰς, &c.] Hieronymus P. 105. nymiana, quam hic damus, reliquæ Homiliæ interpretatio, ad finem Homiliæ 9. Origenis in Esaiam adjunctam reperies; ubi legitimam Origenianæ ipsius in Esaiam Homiliæ interpretationem loco suo deturbavit, & cur intercideret causæ fuit. Ea

ve affi. P. 7
Vatic.
a mi.
ca. 11
Hæc P. 1
m pa.
Hæc P. 1
Hæc P. 1
Cod. P. 1
da ci.
nem. P. 1
no ca.
Hæc P. 1
cobaz.
us. 4
ca. 11
cum.
Col.
s. At.
Hæc P. 1
ymus.
os lu.
me.
cap.
as in.
locus.
nem.
iplo.
teff.
u apud.
vta.
prop.
o ma.
com.
u pre.
fenti.
r. nō.
u ap.
ictat.
quas.
y cir.
s. om.
nscim.
actian.
Cui d.
de.
rean.
legi.
ionis.
ta, l.
cariis

In Horat. Serm. lib. 1. Sat. 9.
Hæc P. 1. lib. 1. cap. 36. & 104.
Origen. lib. 1. contr. c. 1.
Ariap. a. pnd. Euseb. lib. 9. cap. 27. de præp. Evang.
Ej. S. al. in Propriet. l. 1. Et. 1.

14 nempe ad nonam in Ieremiam Homiliam adijcere se putans incautus & parum attentus librarius, ad nonam in Esaiam Homiliam attexit. Atque hinc etiam suspicari possumus, verum esse & genuinum Homiliarum in Ieremiam ordinem, quem tenuimus. Hic ipse porro error geminum Bibliotheca Regia Codicem occupavit.

ἢ κληρονομία μου; ἀποφθιπέι] His infer. P. 112. tum erat in Scorialensi Codice, quidquid Homilia sequenti post hæc verba: καὶ δόξα τῶν αἰώνων διχαίμας, ad illa usque: ἀποφθιπέι τὸ γεγενημένον continentur; ea nos Hieronymi vestigia secuti, suo loco restitimus.

P. 109. ἰραλὺς (ἰ) ἢ ἀναθοθ, ἰαρκουμος τῆ θεῆ] Verior hæc esset interpretatio vocis Anathoth-ia, quæ extat 1. Paralip. 8. 24. quam Anathoth. Ita porro sensit Origenes, vir in Ebraicis non valde versatus, propterea quod ἰραλὺς, inter alias significationes, ἰπακίφῃ etiam sonat. Hieronymus De nomin. Ebr. Anathoth: responsio sive respondens signum, vel obedientia.

ὁ δὲ ἢ πᾶντων ἡμῶν ἰγνηκελευσίδι; αἰζην, P. 114. &c] Hieronymus: Qui vero totius Ecclesie arcem obtinet, pro omni Ecclesia reddet rationem. Loci quidem illius, in quo perorabat, Episcopum vel Metropolitam Origenes videtur significasse. Has autem Homilias Casarea Palæstinæ fuisse recitatas verisimile est. Ita vel Theodotium Episcopum Casatiensem, vel certe Babylam Antiochenum Patriarcham designavit. Quamquam Tyrumne iam tum concesserit, certum non habeo. Id vero Hieronymum convertisse verisimile est ad Romanum Pontificem, (ut eius verba indicant) quem summum Sacerdotem appellat Praefat. in Evangel. ad Damasum, & de cuius potestate multis differt in Epistol. ad eundem: Quamquam igitur, inquit, mi me terreat magnitudo, invitata tamen humanitas, à pastore proficium ovium flagito. Facessat invidia: Romani culmini recedat ambitio: cum successore Piscatoris, & discipulo Crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tue, idest cathedre Petri communionem confocior. Super illam Petram edificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante Diluvio. Similia habet Ambrosiaster in cap. 3. Epistol. 1. ad Tim. Et cum totus mundus Dei sit, Ecclesia tamen domus eius dicatur, cuius hodie rector est Damasus. Romanum itidem Pontificem à Rufino designari probabile est, cum ait in interpretatione Homiliae 17. Origenes in Genes. Non deficiet princeps ex Iuda, idest hic qui post resurrectionem eius (Christi) Ecclesiarum princeps ordinatur.

P. 110. καὶ πρεσβύτερον, καὶ πενήτην τετράχρον] Hieronymus: Et seniores quinquagenarium: idest, ut habet idem Hieronymus in Vulgata: principem super quinquaginta: Gallice dicere-mus, cinquantenier.

πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἀδελφότητα] Hieronymus: omnes qui spreverunt contemnentes, cuius interpretationis rationem comminisci nequitiam possum. Recte Corderius: omnes qui prævaricantur prævaricationes.

ὡς παρὰ ἐκλύμα τῆς, &c.] Cum tertiam inanimam esse definiat hoc loco Origenes; animatam autem non aliter dici posse quam per Angelum, tanquam formam adficientem, non informantem; satis inde evincitur non huic eum penitus adhaesisse errori, quem ei obijciunt Hieronymus in Epistolis ad Avitum, & Panmachium, & Iustinianus in Epistola ad Menam, astra videlicet non animata solum esse, sed peccare etiam posse, ac salutem expectare. Sed hæc in Origenianis accuratius versamus.

Ἐ ἐν ὕδατι ἢ διψῶν] Hieronymus: Et per P. 115. aquam non transibis. LXX. ἢ διψῶν. Vulgat. & in aquam non in feres; illud quod Ebrais consonat. Hæc eodem recidunt, nam si cinctu revinctus aquam subeat, subire quoque cinctum ipsum necesse est.

P. 111. τεταγμένον πᾶ ἀγαθόν ἐστὶ τῆς, &c.] Origenes lib. 8. contra Cels. καὶ ἡμεῖς μὲν γὰρ εὐαγγέλιον ἔχουσι, καὶ ἀλλὰ ὡν οἰκοδομοῦν, ἢ μόνον τῆς δόξης φουδύων, ἀλλὰ ἔ παντὶς ταπεινῆς ὕδατος, ἔ ἀπὸ, ἔ τῆς φέρειν τὰ ὑπὸ εὐπείας λεγόμενα διονείδη, &c. & paulo post: ἢ ὡς δὲ διαμετῶν ἐν ἕκαστα τῆς εἰς τὰς βιωτικὰς χρείας λαμβάνοντων, μάλιστα οἱ δύναντες ἀποτρεῖν τὴν μαθησίνης: ἢ δὲ σωματικῶν.] Διαμετῶν οἱ σίτην, καὶ οἶνον, ἔ ἀνεσθῆσαν, καὶ ὕδατος, καὶ αἶμας μετὰ λαμβανόντες, ἀλλὰ μάλιστα οἱ δύναντες ἀποτρεῖν τὴν μαθησίνης τῆς πικρῆς τεταγμένους.

ἀλλ' ἀξίως τὸ ποτεῖν τῆς κατὰ δόξαν] P. 119. Omnino legendum, ἀναξίως, ut innuit Hieronymus, & sensus postulat; tres enim calices proponit, meracum, mixtum, & Novi Testamenti; & priorem quidem impius, postremum sanctis, mixtum iis qui in via virtutis titubant, & incerto passu progrediuntur.

Steph. Ten. 1484. ergo vocem hanc repudiat Stephanus, quam attulit Erasmus in Annotationibus in Matth. 26. 74. quamque plurima exemplaria representant, & hic usurpat Origenes: quum præsertim τὰ πικρῆ. & τὰ ἀσθενήματα, tum in Apocalypsi, tum apud Iustinum occurrant.

ὁ δὲ τὸ ποτεῖν τῆς ὁρῆς ποσὶς] Plane mendosa illa sunt, neque his Hieronymi consonant: aut obviatur ira divina aculeis, aut exacuatur. Corderius autem ad corruptam lectionem interpretationem suam

accommodare studuit: obtunditur aliquo modo, aut non obtunditur id quod est calicis ire, unicuique secundum mensuram peccatorum irrogata. Nos vero donec melior nobis Codex succurrat, legamus πρὸς, pro πρὸς, quod mihi tamen non satis placet.

P. 120. ὡς ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ πέντε εἰς ἑξακκοντή, & εἰς ἄν, &c.] Hieronymus: de quibus, Deo tribuente, post istius loci expositionem, cum ad Numerorum librum ventum fuerit, disputabimus. Ergo postquam Ieremiam populo exposuit, conciones in Numeros habuit, quæ non omnes sane, vel non integræ ad nos pervenerunt; benedictiones quippe illæ sacerdotales capite Numerorum sexto continentur, in quod nulla Origenis Homilia extat.

P. 121. οἱ δὲ τῶν αἰρέσεων λόγοντες, &c.] Valentinus nimirum, Basilides, Cerdon, & Marcion.

εἰς ἣν λέγει ὁ Θεὸς, &c.] Hæc alio ordine retulerat Hieronymus, quem nos ad Scorialensem Codicem accommodavimus, cum præsertim illud, Accipiam ergo exemplum iudicis boni, orationem inchoare; at istud, accipiam & medicum, perficere videatur.

P. 122. εἰς γὰρ σωτηρίας ἀξίον ἡμεῖς δι' ἄλλων κολοφορέωμεν] Hoc est: si modo per aliorum punitionem digni salute efficiamur: male Hieronymus: si tamen digni sumus salute.

P. 123. θεωροῦντες ἡμῶν] Ita correximus, cum habeat Corderiana editio, θεωροῦσθε, & legerit ipse Corderius, θεωροῦσθε.

P. 126. καὶ τὰ αὐτῶν θεωροῦσαι (ἡμῶν), &c.] Hæc ex Hieronymo ita restituenda sunt: καὶ τὰ αὐτῶν θεωροῦσαι (ἡμῶν), ὡς πᾶς διακρίνει εἰς τὰ θεωροῦσαι δι' ἄλλο ὡς δι' ἑαυτῶν κακίας. ἀντὶς τῶν κακίας, καὶ εἰς θεωροῦσαι τῆς θεωροῦσαι αὐτῶν & κατὰ οἱ θεωροῦσαι, &c.

ὁ δὲ θεὸς ὁρᾷ σκοπιῶν, &c.] Origenes in Matth. 17. p. 312. ὅτι ἐν ταῖς οἰμαλίαις τὰς ἐν κακίαις κερυμμένης καὶ μεγάλης γογγυμένης ἀντικειμένης δυνάμεως, &c.

ἀλλ' ἐπὶ ὅτι σκοπιῶν ὄντων, &c.] Perperam hæc scripta & interpuncta sunt, quæ sic corrigas: ἀλλ' ἐπὶ ὅτι σκοπιῶν ὄντων, ὅταν γένοιτο, καὶ τὰ δὲ θεὸς ὁρᾷ, καὶ τῶν ἀγγέλων ἀπὸ τῶν σκοπιῶν ὄντων καὶ ἀταμενοῦται.

P. 127. ὁ ἦ πολλὸν ἔσθ' ἰσχυρῶς] Hieronymus: At vero miserabilis Iudæus: quid si legamus, πολλοῖς ἔσθ'?

ἐν πολλῶν ὄντων ἐν ἡμῶν, &c.] Hæc auctore Hieronymo sic distinguenda sunt: ἐν πολλῶν ὄντων ἐν ἡμῶν. εἰ γὰρ γὰρ ἐστὶ πρὸς ἀζύμα ἀγατῶν τὸν ἰσχυρῶν ἀσπίτιον] Lege, τὸν ἰσχυρῶν καὶ λέγει, &c.] Hieronymus: & dicitur ad eam; Nos non contristamur super Ierusalem, & calamitatibus eius, & omnis populi illius. Hæc ergo in Hieronymianæ interpretationis exemplaribus defi-

derantur: ἢ ὅτι σε ἰερουσαλήμ, καὶ πρὸς συνέθεσιν ἐστὶ σοὶ.

ἰσχυρῶν, φασὶν ἰσχυρῶν παίδων, &c.] A οὐκ, concularunt: Ierusalem vero à πρὸς, vidit; & πρὸς, &c. Vid. Ios. 18. 28.

ὡς πᾶς με ἔτεκεν, &c.] Hieronymus: P. 137. Quasi quem me genuisti, &c. Græca secutus est ἡ πόδα.

καὶ ἐπὶ καὶ ἄλλας τοῖσδε πᾶσι διακρίσει, & διακρίσει ἐν τῇ τῇ γῆ] Hæc Scorialensis codex infra post illa, πρὸς τῶν ἰσχυρῶν; transposita exhibebat, quæ Hieronymum secutus suo ordine collocavi.

πιστεύεις εἰς ἑαυτὸν] Hieronymus: Creditis in eum, & scetur tecum; postrema hæc desiderantur in codice Scorialensi; ἀπὸ τοῦ quippe sunt, εἰς μὴ καὶ διακρίσει, & διακρίσει ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὰς δουλείας, εἰς τὸ πρὸς πρὸς εἰς ἑαυτὸν, deest ἀπὸ τοῦ, nempe, scetur tecum.

εἰς ἀγαθὰ πρὸς τὸν ἰσχυρῶν] Hieronymus: in P. 139. tempore tribulationis eorum exurgat inimicus, legebatur fortasse, & ἰσχυρῶν τὸν ἰσχυρῶν.

πᾶς δουλεύει τῶν &c.] Vique ad πρὸς τὸν πρὸς: Hæc in interpretatione Hieronymi desiderantur.

ὅτι πρὸς καὶ θεὸς ἔσθ' ἰσχυρῶν, &c.] Origenes P. 140. libr. 4. contr. Cels. πρὸς ἀκούει ὅτι ἐπὶ καὶ διὸ οἰμαί, ἀπὸ ἑσταύρωσαν τὸν ἰσχυρῶν, γογγυμένοι ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν καὶ δουλεύειν.

In eo præceptorem suum Clementem Alexandrinum secutus est, qui Stromat. lib. 1. sic habet: ἀπὸ ἡ ἰσχυρῶν [καὶ ἐπὶ] ἰσχυρῶν καὶ ἀκούει ἰερουσαλήμ, γίνου] ἐπὶ καὶ, καὶ ἐπὶ γῆ. Hæc nimirum fuit eorum ratio, qui Christum anno Tiberij XV passum crediderunt, & anno circiter uno prædicasse. Origenes libr. 4. ἀπὸ ἀγγέλων, cap. 1. Christum ait anno & aliquot mensibus docuisse: & Homil. 32. in Luc. Iuxta simplicem intelligentiam aiunt anno anno Salvatorem in Iudæa Et angelium prædicasse, & hoc esse quod dicitur: Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. At in annum XVIII Tiberij mortem eius confert Eusebius, quum post annos XL excisa docet Hierosolyma, Histor. lib. 3. cap. 7. Vtraque opinio magnis sese auctoribus tuetur. Minime autem stare potest Phlegontis Tralliani sententia, quem in Olympiadibus, sive Chronicis scripsisse refert Origenes à XV Tiberij anno ad Hierosolymitanam ἀλλωσιν, quadraginta annos intercessisse.

ὅτι ἡ ἰσχυρῶν καὶ πικρῶν γίνου] Exod. 12. P. 143. 8. LXX reddiderunt, καὶ πικρῶν, quod Ebraice est: יִשְׁרָאֵל יָצָא: Ionathan: יִשְׁרָאֵל יָצָא יִשְׁרָאֵל, cum parthenio & intybis: Hieronymus: cum lactucis agre sibus; Cyprianus: cum picridibus: Ambrosius, cum amaritudine quem admodum & plerique Interpretes: Rufinus Homiliam Origenis uigesimalam tertiam in Numeros interpretans: Manducabitis enim

orig. Trall. 29. in Matth.

orig. Trall. 29. in Matth.

orig. Trall. 29. in Matth.

orig. Trall. 29. in Matth.

orig. Trall. 29. in Matth.

orig. Trall. 29. in Matth.

P. 112.

P. 114.

P. 115.

P. 119.

αζυμα cum amaritudine sive picri. צרור generale nomen est, quo amara omnia, & si efus mentio fit, amara omnia edulia continentur: id autem his locis ad certam speciem LXX Interpretes revocarunt, περιδας nempe, quod deterius est lactuca genus. LXX autem Hieronymus secutus est.

P. 145. *καὶ γὰρ γέροντες ἀμάρτανων ἤσαν.*] Ver- te: peccatore quippe regnante vivebat, Sedecia nimirum. Vid. 2. Paral. 36. Origenes Homil. 19. in Jerem. *ἱερεμίας γέροντες καὶ γέροντες ἀμάρτανολογῶν. ὁ π' αὐτοῦ γούρου γέροντες ἢ αὐτὸν μα- λωσία.* Jeremias exiitit temporibus maximorum peccatorum: sub ipso igitur contigit captivitas.

P. 148. *εἰ δὲ τις ἐξ ἡμῶν τὸ ἀπὸν.* &c.] Deprompta hæc sunt ex Evangelio Ebræorum, ut ex Origene Tom. 2. in Iohann. p. 58. discere licet.

ἕνα μὲν γράσαντες ἐξ ἀμάρτανων.] Hierony- mus Præfat. in Paralip. ad Chromatium: *Si LXX Interpretum pura, & ut ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superflue me, Chro- mati, Episcoporum sanctissime atque doctissime, im- pelleres ut Ebraea tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum oc- cupaverat, & nascentis Ecclesie roboraverat fi- dem, justum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria, & germana illa, antiquaque translatio corrupta sit, atque violata, &c.*

P. 149. *ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς ὁ μονογενὴς.* &c.] Nefandam hanc doctrinam propugnabat Theodotus quidam Byzantius. Epiphanius Har. 54. cap. 1. Philastrius Har. 50. & ante Theodo- tum Cerinthiani, Ebionæi, Carpocrasij, & Alogi. Eam post Origenis atatem Arius exsuscitavit.

P. 150. *καὶ εἰ τις γὰρ κατενόησε τοὺς ἐργαζίας δὲ τοῦ θεοῦ.* &c.] Origenes in Matth. 13. p. 215. *σκηνοίη ἢ πλοκοίη ποικίλη ἀμειψῶν ἢ βασιλῆα τῶν ἀρανῶν, καὶ τὴν πεπλημνήλευ ἐκ παρθενοῦ καὶ ποικίλων τοιμά- των παλαιὰ & κενὴν γραφήν.*

P. 151. *ὡς εἰ ἐδύω καὶ ὑπόδυσον.* &c.] Hæc ita in- terpunxisse videtur Hieronymus: *ὡς εἰ ἐδύω καὶ ὑπόδυσον τοῦτον πλεὶν τῶν ἰχθύων. Ἐν γὰρ μα- ταβάλλισαν μὲν τὸ ἐξελθεῖν δὲ τὰ σήματα τῶν ἰχθύων, καὶ γενεῶν πικρῶν παρ' ἰχθύων, πα- ράδυσμα ἔλαβον μὴ ἀφορμὰς πρὸς.* &c.

P. 152. *εἰς ἔλθω ἐπὶ τὸν γόεν.* &c.] Vide Nos in- fra ad hæc Origenis in Matth. 16. p. 275. *πῆφα γὰρ πᾶς ὁ γούρου μαθητῆς, ἀπ' ἑπινοῦ οἱ ἐν πιδύματικῆς ἀνολουδούσης πῆφας, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν θιαύτην πῆφας οἰκοδομεῖ] ὁ ἐκκλησιαστικὸς πᾶς λόγος, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν πολιτία. ἐκ ἐκείνου γὰρ τῶν τελείων ἐργῶν τὸ ἀθεσίμα τῶν συμπληρών- των πλεὶν ματαροίτη(α λόγων, & ἐργῶν, καὶ τοιμά- των ὁδῶν ἢ ὑπὸ τῶν θεῶν οἰκοδομηθῆν ἐκκλησία.*

Ἰσα. ἢ ἡσάμ πλεὶν ἀποδομῆν αὐτῶν.] Hierony- mi editi codices habebant: *Esaiam per Pro- phetiam, &c., per Esaiam Prophetiam: correxi- mus: per Esaiam prophetiam.*

καὶ τὸ εἰρημῶν ἐν τῶν δαβαλῶν. ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί] Habentur hæc Zachar. 2. 3. in Evan- gelio autem neutiquam comparent, sed *μνημονεῖα* eiusmodi ἀμάρτανων Origeni so- lennia sunt.

εἶτε & οἰκονομῶντες ἐξ ἑνὸς οἰκοδομηθῶντα.] P. 154. Hieronymus: *Sive Septuaginta Interpretes, si- cut & cetera, secundum dispensationem suam au- ferre voluerunt. Hic, ut alibi passim, se Inter- pretibus LXX parum æquum præbet Hier- onymus; quodque mireris, quum eos ad libitum omnia & temere detruncare con- queritur, Origeni ipse aliena, & spuria af- finxit, voces illas nimirum: Sicut & cetera.*

ἔστο γὰρ σε οἰκοδομηθῶντα. &c.] Similia habes libr. 4. & 6. contra Cels. Homil. 2. in Cantic. Homil. 1. in Ezech. libr. 1. De princip. cap. 1. At libr. 2. Operis eiusdem cap. II. ipsum sibi impium succedere ig- nem docet, cum admisso criminum memoria torquetur, & conscientia stimu- lis agitur. Vnde non recedit Augustinus libr. 21. De Civit. Dei, cap. 26. Hæc vero perpendimus in Origenianis, ubi De poenit & præmiis disputatur.

καὶ τὸν γὰρ τὸν πρὸς ἀδελφίας, εἶτα. &c.] Non P. 155. hoc solum loco, sed sexcentis aliis Purga- torium statuit Origenes, at suo modo, ita nempe ut non alius ignis, non alia poena, quam Purgatorij, & temporaria animas torquant.

ἐπὶ τὸ ἀργεῖον ἐάντων, &c.] Hæc misera P. 157. biliter accepta sunt, qua sic emendari pos- sunt ex Hieronymo: *ἐπὶ ἀργεῖον ἐάντων ἐπιδεῖναι, καὶ εἰπεῖν ὅτι καὶ τῶν ἰουδαίων πλεῖστα γράσανται, ἢ ἀμάρτανων ἀπὸν γράσανται.* Hanc porro infidelitatem LXX Seniorum Inter- pretationis, quæ capitum XVII Jeremiæ pro- res versus quatuor prætermittit, Iudæorum posteriorum temeritati ac perfidia tribuit Origenes, ab eisquæ plurima LXX Inter- pretum exemplaria fuisse corrupta querit- tur, quemadmodum & Iustinus Dialog. cum Tryph. At Hieronymus πρὸς ὁ semper infensus hanc in eos culpam confert in suis ad hunc Jeremiæ locum Commentariis.

λίγα] δὴ τὸ ζῶον ἐξ ἡμοιοδομῶν, &c.] Ori- P. 158. genes in Catena Græca quam Ghislerius suis in Jeremiam Commentariis attextuit: *ἐν τῇ σελί ζῶον ἰσοεία λίγα] ἡμοιοδομῶντες ἐξ ὁ πρὸς τῶν ποδῶν γὰρ σφραγισθῶν τῶν θη- ρόδοτον, καὶ τῶ ἀλουῦ ἐλπίδα διδοῦν δασαῶ πρὸς καλίας ἑαυτῶν, καὶ ὅταν σφραγίσῃ πρὸς τῆς πρὸς τοῖς, καὶ ἀπὸς ἀφιδίας ἀφιδίας ἐστὶ δὲ καὶ ἀμάρτανων (γρ. ἀμάρτανων) ὡς τὰ τοῦ θηροδομῶν (γρ. θηροδομῶν) ἡμοιοδομῶν ἀλλήλοισι σελί πρὸς μίξωος, & ἀφιδία μὲν τινὲν ἐπιδεῖν τῶ ἀφιδίας. In historia animalium fertur vasferrina esse per- dix: circum pedes enim venatoris voluta, & sui capiende spem dans, se nido subducit & remouet; & cum pullos an fugisse conijcit, ipsa quoque re- pente*

- P. 159. *Ἡ τριτοῦ ἢ ἑσδραίων*] Pessime id interpretatus est Hieronymus: *per omnes qui aliena a Deo gloria cupiditate rapti sunt. ἑσδραίων* apud Ecclesiasticos Auctores opponitur *ἑσδραίων*, & vertere debuit: *per omnes qui peruersis opinionibus adhaerescunt.*
- P. 160. Principium vero capituli secundi istud lectum est] Et paulo infra: *ἑσδραίων* & ἡ *διωξὴ ἑσδραίων*, quod ita reddidit Hieronymus: *sic finita est etiam secundi capituli circumscriptio*: & Homilia in Ieremiam, juxta Latinam dispositionem, tertia: *Deinde exordium alterius capituli: Aperuit Dominus thesaurum suum, &c.* idem in Isaia 32. 2. *Ebraei capitulum superius, in quo legitur: Ve qui praedaris: nonne & ipse praedaberis, & reliqua usque ad finem, &c.* Quod capitulum dixit Hieronymus, aliquando comma unum est, siue versus unus recentioris illius, quam hodie sequimur, divisionis; aliquando plures: hic certe Origenem interpretans, quod *ἑσδραίων* dixit Origenes, ipse capitulum reddidit, quo versus 13. & 14. capituli 17. Ieremiae continentur. Observatum est à nobis ad Homil. in 1. Reg. *ἑσδραίων* illic appellasse Origenem, quae in hodierna & recepta distinctione pro capitibus habentur: & Homil. 18. in Ierem. *ἑσδραίων* appellat, quidquid habetur à septimo versus ad duodecimum. Sed haec quo clariora fiant, rem altius repetemus. Biblia sacra non ita olim fuisse secta ac distincta, quemadmodum nunc sunt, notum est eruditibus; siue Iudaica exemplaria intelligas, siue *Ἡ*, siue Vulgatae Editionis. Ac primum de Iudaicis. Scribit Elias Levita universam Legem versus unum olim fuisse. Hieronymus Praefat. in Iosue, & Paralip. & Isaiam, interpretationes suas novo scribendi genere sese distinxisse testatur: unde proclivis conjectura est ab Ebraicis codicibus ejusmodi partitionem abfuisse: hanc vero ab Hieronymo per cola & commata divisionem, vitanda confusioni, & sensuum barbariei, adhibitam fuisse, testis ipse est. In Synagogarum autem usum distributi sunt libri Moysi, idque non uno modo. Cum enim quotis quibusque sabbathis pars aliqua Legis ac Prophetarum populo praelegenda esset, juxta sabbathorum numerum Lex in Lectiones distributa est, quae *פרשות* appellantur, & ad Mosem à nonnullis, ab aliis ad Esdram referuntur. Talis videtur fuisse quam *ἑσδραίων* appellat Luc. Act. 8. 32. Distinctiones ad haec invexerunt quaedam, quas Apertas, & Clausas dixerunt, *פרשות* & *פרשות*; indeque librorum suorum oram his literis *ס* & *פ* insigniunt. Ac demum in *פרשות*, siue versus, iam inde ab antiquis temporibus Lex divisa est, ab

ipso Mosè juxta nonnullos, ab Esdra juxta alios, à Masorethis juxta reliquos; eorumque versus Thalmudistae meminere. Horum omnium, sed & singularum etiam literarum collectum numerum in fine describebant, hodieque describunt. Quem in se laborem *פרשות* recipiebant. Propheta quoque in *פרשות* & versus iam olim secti fuere. Haphtararum inventionem ad Antiochi Epiphani temporibus; versus etiam ad antiquiorem Christo aetatem, sed levibus argumentis referunt. Adversum id quoque, quod ex Origenes refert Eusebius lib. 6. Histor. cap. 25. librum Regum primum & secundum unicum apud Ebraeos volumen constituere; ac unum item, tertium & quartum; & unum quoque Paralipomenon utrumque; unum etiam, Esdrae primum & secundum; Ieremiae item Prophetiam cum Lamentationibus & Epistola, unum. Quod ad LXX Senum Interpretationem pertinet, cum in Synagogis Iudaorum Hellenistarum praelegeretur, probabile est hos eam in usum suos distribuuisse, sed ita tamen ut in Synagogis solum divisiones illae obtinerent. Exemplaria duo antiquissima LXX Interpretum Editionis, quorum alterum Romae habetur; alterum ab Hefychio, ut videtur, emendatum, Alexandria Constantinopolim à Cytillo Lucare Patriarcha Constantinopolitano translatum, ad Carolū deinde Britanniae Regem transfusum in Anglia servatur, utrumque ante annos mille supra ducentos exaratum, nullam capitum, aut versus, imo ne verborum quidem distinctionem pra se fert; exceptis solum libris *ἑσδραίων*, quosque per versus primum ab ipsis Auctoribus compositos fuisse credibile est; Iob dico, Psalmos, Proverbia, Ecclesiasten, & Canticum. Cum hac autem Interpretatione maxima Patrum Graecorum pars, dum Scripturam sacram Commentariis illustraret, uteretur, unusquisque contextum sacrum, quem *ἑσδραίων* appellabant, pro arbitrio & captu distinxit; unde nullam tum fuisse distinctionem pra ceteris probatam, ac vulgo receptam apparet. Neque in capita solum, sed in versus etiam, pro captu suo, vetusti illi Patres Scripturam distribuiebant. Origenes Hexapla sua in cola distinxerat, ut est apud Euseb. lib. 6. Histor. cap. 16. Id in duodecim Prophetis fecisse se testatur Hefychius presbyter Hierosolymitanus, cumque morem ab antiquis ductum temporibus tenuisse. Videtur tamen Origenes Prolog. in Cantic. aliquam in ipso Cantici titulo distinctionem iam receptam, & inolitam observasse; sed vereor ne de suo Rufinus, Interpretes fluxae fidei, id adjecerit. Quod si genuinus est locus, ve-

*Hefych. in
Hait. Prolog. Cantic.
Hierosolym.*

tuli distributi sunt: nostrorum autem versiculorum numerus antiquorum *καθ' ἑξῆς* numerum triplo circiter superat. At Veterum *εἰς* hodiernis breviores erant. Eustathius Antiochenus libro De Engastrimytho à Iohann. 8. 59. ad 10. 31. *εἰς* numerat 135, cum recentior partitio 72 solum habeat. Origenes apud Eusebium scribit posteriores duas Iohannis Epistolas centum versiculos vix absolvere, cum partitio hodierna 29. tantum versus complectatur. At Novi Fœderis *εἰς* secunda Epistolæ triginta, tertia quatuor & triginta tribuunt. Recentior vero divisio è Latinis codicibus profecta Græcos demum occupavit. Sane tota hæc distinguendi ratio ex Auctorum, Librariorumque arbitrio pendit. Libri quidam peculiarem nobis repræsentant Evangeliorum distinctionem. Luca Evangelium in 83. capita distribuit Euthymius; Ammonius in capita 343. distinctio Latina vetus in capita 107. hodierna in 24. Ambrosius in Titulos 164. Beda in capita 193. Receptissima tamen & vetustissima distinctio ea fuit quam inexit Ammonius, quæque apud Suidam expressa est; eam quippe Casarius Nazianzeni frater, & Epiphanius agnoscunt. Eadem quoque in reliquorum Novi Testamenti librorum distinctione varietas reperitur. Latina porro Novi Fœderis distinctio Veteris distinctioni coeva videtur. Id vero Latinis moris fuit, ut longiora Novi Testamenti capita in septem partes, breviora in quatuor distribuere, easque partes literis Alphabeticis signarent: id quod in excusis etiam Novi Fœderis libris sæpe servatur. Dixi *εἰς* librorum Novi Testamenti colligi fuisse solitam & adscribi. Hoc in Veteri quoque Testamento à Syris, Samaritanis, Iudæis, Græcis, & Latinis factum est. Nec in Sacris solum Libris, sed in exoticis etiam Græcis & Latinis usurpatum. Id erudite probat Salmasius in Prolegom. ad Solin. id quoque declarant lemmata præfixa Asconii Pediani commentationibus: declarant & Præfationes Digestorum Iustiniani. Aristotelis, Zenonis, Chrysippi, aliorumque libros per versus fuisse distinctos ex Laërtio notum est. Traditam sibi à Iudæis dividendorum versus, & colligendorum rationem Arabes quoque retinuerunt. Alcoranus per capita & versus divisus est; versus & literarum numerus in fine collectus & adscriptus: sed prior ille variat, nec eundem semper codices præ se ferunt. Quamquam id fere ab illis observatum videas, ut in *εἰς* singuli versus designant, nulla æqualitatis illorum ratione habita. Hic autem magno Salmasio neuti-

quam assentiri possum, qui post Henricum Stephanum, & Casaubonum, Ebraeos & Arabes versus suos sensu determinasse, & eiusmodi versus numerum in fine subduxisse scribit; Latinos autem & Græcos sententiam unam in plures, paucioresve lineas pro codicis angustia dispescuisse; *εἰς* vero, seu versus appellasse, non totam illam sententiam, sed singulas lineas; proindeque nescire se addit quid emolumenti Græci, Latinique ex hac linearum collectione ceperint, cum pro angustis codicis variaverit. Mirandum profecto foret illud, si ita esset; quod certe non est: nam ut versus lineam aliquid significare fatear, summa certe illa versusum, non lineas singulas, seu ductus, seu sulcos librorum, sed totas sententias complectebantur: id quod ipse agnovit tandem Salmasius in Epistola ad Sarravium, sive mutata prior sententia, sive oblivioni data: *Interdum quippe, inquit, duas, interdum tres, aut plures lineas singuli versus occupabant. Græci εἰς appellant. Opera autem ipsa numerabantur per versus, quorum summa in fine libri subducta notabatur. Inde πολλῶν ἐξῆς*. &c. Hæc non eo commemoro, quo de Viri supra fidem eruditi, ac de me olim optime meriti laude quicquam deminutum velim, nam

ἀλλοίον ἰσθμὸς τὸν ἀπὸ τοῦ λόγου

Vna ergo fere fuit Ebraeorum, Arabum, Græcorum & Latinorum, cum in sacris, tum in exoticis libris, versusum subducendorum, & notandorum ratio. Quod quum omnes tamen non facerent, imo liberos suos una serie nonnumquam scriberent, ij postmodum in capita ab indoctis librariis distracti sunt; unde immanes sæpe optimis Auctoribus errores, spissaque tenebræ affusa sunt. Quin & eo audaciæ sunt progressi, ut ineptissima lemmata capitibus affingerent. Atque hæc labes maximam bonorum Scriptorum partem pervagata est. Sed hæc sunt alterius loci. Nunc redeamus ad propositum. Pater ex supradictis frustra in hodierna Scripturæ divisione rationem quæri *ἐπινοήσας* Origenis, & Capitulorum Hieronymi. *ἐπινοήσας* dixit Adamantius certum aliquod Scripturæ membrum ad libitum determinatum & circumscriptum. Capitulum eodem sensu usurpavit Hieronymus; nempe pro eo quod Gallice dicimus, *un passage*. Ita sexcentis locis accipitur apud Rufinum: velut eum ait in interpretatione Apologia Pamphili: *In tuis præcipue (libris) in quibus plures unius Capituli interpretationes exponit: & mox: Ponemus exemplum quod illi superiori conveniat ex eo libro quem in Epistolam Pauli Apostoli ad Titum scripsit, de eo Capitulo in quo dicit Apostolus: Hæreticum hominem post trinam correptionem devota, sciens*

Euseb. Hist. Eccl. lib. 6. c. 25.

quia peruersus est, & peccat, qui est à semetipso damnatus. Nec aliter Philastrius Har. 45. Que autem quasi de homine dicunt Scripturæ, ea accipit capitula : & Har. 50. Isti utuntur Capitulis Scripturarum, que de Christo, velut de homine edocent.

derivat Origenes à τὸ ος, & τῆσ, nigrum. Ita & Hieronymus : Fesat, os nigredinis.

λέγων ὅτι τὸ ἐπί τῆσ, & ἐπισημαίνουσιν. &c.] Memoria lapsus est Origenes : ibi enim, nempe r. Tim. 1. 20. Hymenæum à se & Alexandrum Satanæ traditos scribit Paulus ; at 2. Tim. 1. 15. Phygellum illum & Hermogenem sese fuisse auertatos.

P. 162. ἀρκεῖν ὅτι μίαν καυχῆσιν] Vertit Hieronymus : qui contempta vana gloria : quod ipsum habet unus Regiæ Biblioth. Codex. Alter habet : qui contemnens vanam gloriam. Quid si legamus : qui contentus una gloria ? Sane id oratio Græca postulat, & facile inde Vulgata lectio detorta est.

δὲ γὰρ εἶπετ ὅτι ἐσοθηταί, &c.] Ita & paulo inferius : redde : Proclive est dicere vaticinari illum.

ἡρώδης τὸν σόδρα] Corderius : confortati P. 181. sunt valde, legebat, ἡρώδης : ita & infra p. 197.

P. 163. ὅτι εἰσὶν ἱερεὺς ὁμοιωσὶς αἱ ἀνεγνωσθησας ἱεραμίας.] Redde : Dux sequuntur ieremie visiones, que recte sunt. Vide Nos supra ad Homil. in Libr. Reg.

εἰ γὰρ δυνάμει δὲ ἀπάτης, &c.] Corrupta hæc sunt, quæ iis sananda relinquimus quibus κειτικωτέραν ἴνα largitus est Deus. Quid si legamus : εἰ γὰρ δυνάμει δὲ ἀπάτης αὐτὸ παιδαγωγείδης.

ἅδὲ τὸ ἑσρακίου κίκοις] Codex Vatic. prætermisit postremam vocem. Certe κίκοις vox est nihili : lego κικῶ. Vide LXX Ierem. 19. 1.

ἡ γέννησιν ἀποστόλων] Errorem suum iterat P. 182. Origenes de poenīs Damnatorum temporariis.

ἡρώδης ἀπὸ τοῦ ἀπὸ γινώμεσθαι] Illud ἡρώδης, videtur ἀπρέλειον.

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Cum sequentibus voces illæ non coherent.

P. 164. χηροσῶσιν ὁμοιωσὶς αἱ ἀπὸ τῆσ γραφῆσ, &c.] Verte : Vt quoque exemplo è Scriptura petito, & præter exemplum illud, explicationem convenienti interpretationi idoneam proponam.

καὶ πάσα τὰ ἐπί, ἐπὶ τῶ ἀναγωγῶν] Hoc P. 183. est : juxta Anagogen, per Anagogen. Hæc autem ipso Paschæ die ad populum peroravit Origenes : supra p. 178. ἀλλὰ ἐῖς τὸ αὐτῶν τῶ ἱεραμίας, ἡς τὸ σύμβολον ποιῶμεν τὸ πάσα, &c.

P. 166. τὸ γὰρ ἀνεγνωσθῶσιν ἡρώδης] Hoc est : voluntatis quippe arbitrium liberum est.

ὁμοιωσῶσιν γὰρ ὅτι ὁμοιωσῶσιν, &c.] Videntur P. 184. hæc ex ora in contextum itrepfisse.

P. 167. λέγει γὰρ ἀρκεῖν ὅτι μίαν λέγειν ὅτι ἐθνῶν] Supple ὅτι : quemadmodum infra : ἀπὸ λέγειν ἡ ἐπὶ τῆσ βασιλείας ἐπιρῶ. &c. & p. 175. εἰπάσθαι τῆ ἱππῶσιν ὁ παρὸν ὁμοιωσῶσιν τῶ ἱεραμίας ἐπὶ τῶ ἑσρακίου : & Homil. 19. p. 188. τομῶσιν παρὸν ἡ ἱππῶσιν ὅτι ὁμοιωσῶσιν ἐπιρῶ, &c.

ὅτι μετὰ γὰρ ὁμοιωσῶσιν τῶσ, &c.] Origenes Hom. 17. in Luc. De casta primitiuorum, immaculatarumque Ecclesiarum, que non habet maculam neque rugam, excietur digamus, non quo in æternum mittatur incendium, sed quo partem non habeat in regno Dei. Et paulo post : Puto enim monogamum, & virginem, & eum qui in castimonia perseuerat esse de Ecclesia Dei ; eum vero qui sit digamus, licet bonam habeat conversationem, & ceteris virtutibus polleat, tamen non esse de Ecclesia, & de eo numero qui non habet rugam aut maculam, aut aliquid istiusmodi, sed esse de secundo gradu, & de his qui invocant nomen Domini, & qui saluantur quidem in nomine Iesu Christi, nequaquam tamen coronantur ab eo. Et Tom. 20. in Iohann. secundas Abrahami nuptias, & congressum cum ancilla in exemplum trahi non vult. Qua de re agitur in Origenianis.

P. 169. ὅτι ἡρώδης ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἡρώδης] Vertit Corderius : sicut filius hominis obliuisci : legebat ἐπιρῶσιν, sed τὸ ἀπὸ τοῦ ἡρώδης confirmatur ex Iudith. 8. 16.

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Cum sequentibus voces illæ non coherent.

P. 173. παρὸν ὅτι ὁμοιωσῶσιν ἡρώδης] Vide Origen. in Matth. 15. p. 261. & quæ ad hunc locum observavimus.

P. 176. τὰς ἡρώδης τῶ ἡρώδης ἡρώδης] Hoc est : Moysi virgine inuidiam constare volentes.

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Hoc P. 193. Librum Iudith vides ab Origene Scripturam appellari ; id quod à Nicæna quoque postmodum Synodo factum legimus apud Hieronymum.

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Ita Cod. Vat. Ghislerius legit : ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν - sic enim scribendum ; non, ut editum est, θείας.

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Legat P. 194. Corderius : ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν, ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν.

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Ita Cod. Vat. Ghislerius legit : ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν - sic enim scribendum ; non, ut editum est, θείας.

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Ita Cod. Vat. Ghislerius legit : ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν - sic enim scribendum ; non, ut editum est, θείας.

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Legat P. 194. Corderius : ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν, ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν.

P. 178. τῶσιν οὐκ οἱ εἶδος τῶ παρὸν τῶ ἡρώδης τῶ ἡρώδης τῶ ἡρώδης] παρὸν est ἡρώδης ; id

ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν τοῖς ἀποστόλοις] Legat P. 194. Corderius : ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν, ἡ τὸν ἰσχυρῶσιν. Ita in P. 196. Holmienfī Codice Comment. Origenis in Matth. cap. 16. legebatur : εἰς τὸ τῶ ἡρώδης τῶσιν, pro, ἡρώδης.

cum
os &
sub
ecos
esve
s
tam
pro
enti
ille
dicis
llud,
ver
tear,
s in
sed
quod
stola
ntia,
quit,
ver
e au
muis
sion
quo
alum
inu

um,
tris,
en
um
uos
olt
di
mis
af
ref
ho
no
bed
us
tra
em
um
us
li
m
to
ci
ur
re
me
ne
im
in
eo
br
am

Hieron. Da
nomin. Ebr.
in Ieremia,
P. 179.

Hieron.
Prefat. in
Iudith.

P. 197. οἷον ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ οἴου ἐκείνου... Id est: se injuria affectas putant, qui reprehensi sunt. Ita reddendum quoque quod mox sequitur: ἡ δὲ τὰ τοῦ οἴου ἀπὸ τοῦ οἴου... Alludit ad dictum illud: δοκίμοι ἑταίροι... quod Christo à Patribus antiquis tribuitur, nec in Novo tamen Testamento reperitur. De eo agemus alibi fusius.

IN EZECHIELEM.

P. 220. ἐκ τῆς ἑτέρας... Scriptis ad hæc Interpres: Quatuordecim modo supersunt. Homilias cum Tomis confudit: Homilia enim Origenis in Ezechielem 14. supersunt, Tomi nulli. Tomos autem & Homilias in hunc Prophetam lucubratus fuerat Origenes. καὶ παρὰ τὸ καθεστὸς ὕδωρ] Ebr. מים-ישרים, id sonat, Sedimentum aquarum, vel aquas quietas, & tranquillas, quarum fax omnis & coenum in fundo subsidit: optime LXX. καθεστὸς ὕδωρ. Ita Ezech. 32. 14. idem verbum ἕρως eadem pollet significatione: מים-ישרים ים. LXX. τὸ τὸ κενυμένον τὸ ὕδωρ... Male ergo Philocalia Interpres vertit: aquam appositam: rectius dixisset, compressam.

οἱ τὸ πλεονέκτημα... Marcionista, alique eiusdem farinae Hæretici. Epiphanius Har. 42. cap. 4. καὶ οἱ τῶν παλαιῶν γραμμάτων, &c.] Vetus Testamentum Opifici, Novum Christi Patri vulgo tribuebant Cerdo, ejusque asselæ. Qui autem Vetus Testamentum duobus Auctõribus adscriperunt, ij fuisse videntur è Marcionis auditoribus aliqui: hi quippe in varias sectas dissipati sunt, Epiphanio teste Har. 42. cap. 13. & Auctore Dialogi De orthodoxa fide, qui Origeni adscribitur. Partim autem Opificem, partim Malum, Veteris Testamenti auctores sibi videntur finxisse.

IN OSEE.

P. 201. αἰσθητικὸς ἢ ἐνθάδε, &c.] Hæc ad periodum supra inchoatam pertinent, eamque claudunt, nec ab Interprete disjungi debent. Quod sequitur: ὅσον ἔστι (non ut male editum est, ἡ) τὴν λέξιν ἀπὸ τοῦ περιεπέμψα ῥητῆ, distinctione carere non debuit: nam post λέξιν addenda ἑποσίστην, vel virgula, ut id quod sequitur, ἀπὸ τοῦ &c. ad id referatur quod præcedit, ἡμπερὶ τῆς... ἐν τῷ οἴκῳ ὧν εὐσέβη με] Interpres: Domum esse, invenerunt me. ita & pag. seq. quam

lectionem ne Grammatica quidem ferre potest. Ebraice habetur חס-מא in Bethel, quod secuti sunt Aquila, Theodotion, & Symmachus; item Jonathan, Syrus, & Vulgatus. LXX. ἐν τῷ οἴκῳ ὧν. Theodoretus, ὧν. Sive ergo hæc Osee ad Gen. 28. pertineant; sive, ut alij, ad Gen. 35. Bethel hic significatur, quæ prius Luza dicta fuit, & postquam vitulum aureum populo adorandum in ea proposuit impius Ieroboam, Bethaven appellata est, id est, Domus idoli. Inde Osee 10. 5. Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariae. ubi LXX. τῶν μὲν τῶν οἴκῳ ὧν παροικησάντων οἱ κενυμένοι τῶν σαμαριτῶν. Videndi Theodoretus, & Cyrillus in Of. 12. 4. & ille præterea in Osee 4. 16. Bethaven porro illa diversa fuit ab altera nominis ejusdem de qua Ios. 7. 2. Aven autem, ἢ, juxta aliam ἡβραϊκῶν LXX legerunt semper On, & Bethaven reddiderunt vel, βαθων, vel, οὐκ ὧν. Unde facile emendaveris quod eorum optimas editiones occupavit mendum, 1. Reg. 13. 5. ἡ ἐκ τῆς βαθων ἡβραϊκῶν ἡβραϊκῶν. legendum siquidem, βαθων, cum juxta Interpretum omnium consensum Ebraice habeatur, Bethaven; ipsaque adeo Complutensis editio habeat: ἡβραϊκῶν (1. 10. 6.) βαθων. Item 1. Reg. 14. 23. pro eo quod est: ὁ πόλεμος ὁ δὴ ἔλαθεν τὴν βαθων, scribe, τὴν βαθων. Ebraice quippe consentientibus Interpretibus sic habetur. Confirmat emendationem nostram Codex Alexandrinus, qui habet, βαθων, & Complutensis Editio, βαθων. Ex hac quoque variatione ἡβραϊκῶν in voce ἢ factum est, ut Ægyptiam urbem hujus nominis, in qua sacerdotium gerebat Putiphar, Aven appellaverit Hieronymus 11. Comment. in Ezechiel. cum vulgo On nuncupetur. Eam in Hieronymo lectionem frustra sollicitat Drusus 10. Observat. cap. 15. Nec id prætermittendum Dionysium Alexandr. Epistol. contra Paulum Samosatenum Respon. 8. Cyrillum, Arabem Interpretem, & Barberinianum codicem ἡβραϊκῶν, hoc Osee loco legere, ἐν τῷ οἴκῳ μου.

ἐν τῷ οἴκῳ μου] Ita Mf. Alexandrinus, & Syrus Interpres, & Arabs; ita Cyrillus. At Romana editio, & Complutensis habent, ἡβραϊκῶν.

IN MATHÆVM.

ῥημάτων ἑβραϊκῶν συντάξις] De eo P. 203. argumento actum est à Nobis, libro De claris Interpretibus. ἐν τῇ κενυμένῃ ἑβραϊκῶν] Priore scilicet; nam posterior dubij erat auctoris, & auctoritatis. Vid. Nos inf. ad Tom. 5. Orig. in Ioh.